

Беседа Светог Владике Николаја Жичког

Јеванђеље о блудном сину

Лк. 15, 11-32; Зач. 79.

Бескрајна љубав Божја према људима показује се у превеликом стрпљењу, у превеликом праштању и у превеликој радости. Таква љубав може се уподобити на земљи само љубави материнској. Ко има веће стрпљење према ма ком живом створу на земљи него мајка према своме детету? Чије праштање надмаша мајчино праштање? Које очи плачу тако од радости над поправљеним грешником као очи мајке над поправљеним дететом својим? Материнску љубав на земљи, од кад земља постоји, надмашио је само Господ Исус Христос Својом љубављу према роду људском. Његово стрпљење ишло је до страшних мука на крсту; Његово праштање изливало се из срца и уста Његових чак и са самога Крста; Његова радост према покајаним била је једина радост, која је озаривала мученичку Му душу кроз цео живот на земљи. Само љубав божанска надмаша љубав материнску. Само нас Бог воли више него мајка; само Он више има стрпљења према, нама, него мајка; само нам Он прашта више него мајка, и само се Он радује нашој поправци више него мајка.

Ко нема стрпљења с нама кад грешимо, не воли нас. Не воли нас ни онај, ко нам не прашта, кад се кајемо за грехе. А најмање нас воли онај, ко се не радује нашој поправци.

Стрпљење, праштање и радост три су главне особине Божанске љубави. То су особине и сваке праве љубави — ако уопште има какве друге љубави сем Божанске! Без ове три особине љубав није љубав. И ако ма шта друго назовеш љубављу, чиниш толико исто као кад би козу или свињу назвао овцом.

У причи о блудном сину Господ Исус је изнео пред нас слику праве, божанске љубави у тако јасним бојама, да она живо трепери пред нама као овај свет кад га после ноћне таме сунце обасја. Две хиљаде година не отиру се боје са те слике, нити ће се икада отрети докле трају људи на земљи и љубав Божја према људима. Напротив, што год су људи грешниј и, све живља изгледа та слика, све јасниј а и све новија.

„Један човек имаше два сина. Ирече млађи од њих оцу: Оче, дај ми део од имања што припада мени. И отац им подели имање.“

Шта има простије од овог драматичног почетка приче? А каква се *судбина* скрива под том простотом! Под именом човека скрива се Бог, а под именом два сина скривају се: човек праведан и човек грешан, или — сви праведници и сви грешници. Човек праведан старији је од човека грешна; јер Бог у почетку створи човека праведна, који се по том сам створи човеком грешним. Грешник тражи деобу, и деобу од Бога и деобу од брата праведника.

Још се под два сина разуме двојство природе у једном истом човеку, једна природа која жедни за Богом и друга која тегли ка греху. Једна природа гони човека да живи по закону Божјем *по закону ума*, како апостол говори, а друга по закону тела (Рим. 7,22-23). Духован човек и телесан човек — то су два човека у једном истом човеку. Духован човек не може да замисли свој живот одељен од Бога, док телесан човек налази, да

његов живот почиње тек са деобом од Бога. Духован човек је старији, телесан млађи. И по самом постанку духован човек је старији, јер се вели, да је прво Бог рекао: *да створимо човека по своје обличју* (Пост. 1, 26), а обличје Божје је духовне природе а не телесне — а по том саздао човечје тело од прашине (2, 7), у које је удахнуо претходно створено обличје Своје, тј. духовна човека. Наравно, да тело људско како га је Бог створио, мада прашина, није било ни по чем грешно. Но њиме је човек наведен на грех. И Ева је била млађа од Адама. Она је створена из тела Адамова, и кроз жељу свога тела прекршила је Божју заповест и пала у искушење, и падом својим одделила се од Бога, а умом својим отишла у далеку земљу — царство сатанско.

„Дај ми део од имања што припада мени“.

Тако говори грешник Богу. А шта припада човеку, што не припада Богу? Прашина; ништа друго осим прашине. Истина, прашину је Бог створио, но прашина не припада бићу Божјем. И зато човек може само прашину назвати својом; све остало је Божје, све остало припада Богу. Док је човек неодељен од Бога, све што је Божје и његово је. Као што и каже Бог: *сине, све моје твоје је*. Као што и човек у том случају може казати: *све што има Отац моје је* (Јов. 16. 15). Но кад човек жели да се одели од Бога, и кад затражи *свој* део од неизмерног имања Божјег, Бог му може дати *ништа*, и опет да буде праведан. Јер човек је без Бога ништа, и његово је све имање — ништа. А кад му Бог да прашину, то јест само тело без духа, без душе и без икаквих духовних дарова, дао му је ипак нешто више него што је човеково; и то му је дао не по правди него по милости. Али како је милост Божја несравњено већа од милости мајчине према своје детету, то Бог даје Своје грешноме сину и још нешто више од прашине. Наиме, поред тела оставља му душу у телу, као што је код животиња, и поврх свега оставља му нешто мало од духовних дарова: нешто мало разума, савести чежње за добром, само једну искру колико да га не пусти сасвим као животињу међу животиње.

„И Отац им подели имање.“

Старији син остаде с оцем, да и даље ужива све очево имање, а млађи син *за мало дана после тога покупи све своје и оде у даљну земљу, и тамо расточи имање своје живећи блудно*. Да се под овим речима *за мало дана* не скрива тајна кратковременог пребивања Адама у Рају? Учинивши грех Адам је самим тим тражио и добио деобу од Бога. Одвојивши се од Бога, он је видео наготу своју, то јест видео је да је ништа без Бога. И Бог, по милости Својој, није га пустио нага, него му скроји одело — према смањеном расту његовом — и обуче га у то одело и пусти (Пост. 3, 21). ***Прах си и у прах ћеш се вратити***, говори Бог Адаму. А то значи: у најбољу руку твоја је само прашина, све остало је Моје. Твоје си тражио, твоје ти дајем; но да би могао живети и бити бар сенка онога што си до сад био, дајем ти и више: дајем ти једну искру од Свогабожанског достојанства.

Ово што се десило са Адамом, понављало се и понавља се на милионима синова Адамових, који се грехом оделе од Бога и са *својим* имањем пођу у земљу даљну. Бог не задржава никога силом, да остане с Њим, јер Бог је створио човека слободним и, веран самом Себи, не жели никад да победи ту човечју слободу.

А шта ради безумни грешни, кад се одели од Бога?

„Оде у даљну земљу и тамо расточи имање своје живећи блудно.“

То није учинио само један грешник; то није учинио само овај млађи син очев; — то чини сваки човек, сваки без иједног изузетка, кад се одели од Бога. *Изчезоша в сујетје дние их* (Пс. 77, 33).

Живећи блудно. Шта то значи? То значи проводећи дане у сваком греху и беспутству, у пијанству, свађи, гневу, расипању, а нарочито у блуду, којим се најјаче и најбрже упропашћује животна снага и гаси божанска искра. Кад човек нема љубави он се предаје страстима. Кад човек остави пут Божји, онда се нађе у мрежи многих путева, те трчкара час једним час другим. Блудник држи секиру крај корена свога живота и сваки дан засеца секиром корен, док се дрво не почне у мукама сушити.

Живећи беспутно, блудни син потроши све своје имање, што је од оца примио.

„А кад потроши све, настаде велика глад у оној земљи, и он се нађе у невољи“.

У тој даљној земљи, удаљеној од Бога, увек је глад, јер земља не може заситити гладна човека, него својом храном само му глад повећава. Једва земља може задовољити глад бесловесних животиња, а човека — никако. У даљној земљи увек је глад, но за грешника, који сасвим заборави Бога и расточи сву животну снагу, коју му је милост Божја подарила при деоби, наста *велика* глад, то јест таква глад, какву земља са свима својим понудама није могла ни за тренут утолито. Тако бива и дан — данас са сваким грешником, који се халапљиво сав преда земљи, телу и телесним задовољствима. Настане тренутак, када се грешнику огади и земља и тело и сва земаљска и сва телесна задовољства. Све му то постане гад и смрад. Он се онда почиње жалити на сав свет и проклињати живот. Са исушеном снагом и у телу и у души, он се осећа као шупља и суха трска, кроз коју дува хладан ветар. Све му је мрачно, све му је одвратно, све му је гадно. У таквом положају он не зна шта да чини сам са собом. Он је престао веровати у овај живот, а камоли у онај. Онај живот је заборавио, а овај омрзнуо; и Бога је заборавио, и свет овај омрзнуо. Шта ће сад? Куда ће? Вациона му је тесна. И нигде врата за излазак из ње. И гроб не значи излазак него улазак. У тако очајном положају јавља му се ђаво, који је и до тада био стално са њим и водио га од зла ка злу, но скривено и нејављено. А сада му се он јавља, узима га у своју службу, и шаље га у своје поље да му чува свиње. Јер пише: *и отишавши приби се код једнога човека у оној земљи, и он га посла у поље своје, да чува свиње*. Тако бива са сваким непослушним сином, којег се одели и удаљи од Свога оца: пошавши од оца са гордим и великим плановима о својој срећи, он најзад постаје слуга код горега од себе, свињар код туђих свиња. Но под именом човека у овој даљној земљи несумњиво је, да се подразумева ђаво. И ако се он овде назива човеком, као што је и отац назван човеком, ипак је он сасвим супротна слика човека — оца, од кога се безумни син оделио. Он је човек, но човек не од небеског царства, него човек од једног трећег царства, царства мрака и ужаса, смрада и огња, царства демонског. Код првог човека — оца грешник се називао сином, а код овога трећег човека — ђавола он се назива слугом; код човека — оца он је благовао у сваком изобиљу, а код човека — ђавола он гладује, и то толико гладује, да жели јести оне рошчиће испод земље, што свиње једу; но и то му се не даје.

„И жељаше напунити трбух свој рошчићима, што свиње јеђаху, и нико му их не даваше.“

Под свињама се, у дубљем смислу, разумеју зли дуси, грађани царства ђаволскога. Јер зли дуси су носиоци сваке нечистоте, а свима је видљиви символ нечистота. Кад је

Господ изагнао зле духове из безумника у Гадари, Он их је отерао у свиње. Као што свиње рове по земљи тако зли дуси рове по човеку, док не нађу какву душевну нечистоћу у њему себи за храну. Под рошчићима с тога треба разумети сваку нечистоту унутрашњег човека: зле мисли, прљаве жеље, себичне намере, грехе, пороке, страсти, нарочито — страсти. Све оно што душу људску гладни и исушује, то зле духове храни и гоји. Све оно што расте у мраку људске душе, неосветљене непосредном Божјом светлошћу, као што расту рошчићи у мраку подземном, све је то нечиста храна злих духова. Но и ту храну зли дуси не даваху ђаволском најамнику. Том истом храном они су њега хранили све док није потпуно пао под њихову власт, а сада када је он већ био савршено у њиховим рукама, није им потребно било да га ичим више хране. Њихова храна је отров, а он је већ био сав скроз отрован. И његов отров, гле, сада је служио њима за храну. Они су глодали душу његову, чекајући само тренутак, да му се душа одвоји од тела, па да се хране још већим мукама њеним у тами крајњој. Као што говори крунисани пророк: *непријатељ гони душу моју, гази у прах живот мој, посађује меу мрак као давно помрле* (Пс. 142. 3). Гле, блудни син је био као мртав и пре телесне смрти!

Но у том тренутку крајњег очајања блудног сина, крајње глади и крајњег ужаса, засветли се у њему једна искра. Једна неслућена и заборављена искра! Откуда сада та искра у хладном ђумуру? Откуда искра живота у једној лешини? То је отуда како рекосмо на почетку, што је Отац при деоби са Сином дао овоме нешто више него што му је припадало. Дао му је, поред прашине, и искру савести и разума. Као да је мудри и милостиви отац говорио самом себи, кад је одељивао део имања млађем сину: да му додам још и ово, нешто савести и разума; нешто баш од овога, од чега се он хоће да одели. Нека, требаће му. Он одлази у хладну и гладну земљу; те кад му буде највећа мука, ова једна искра може му осветлити пут назад к мени. Нека, нека носи; ваистину, требаће му. Ова искра ће га спасти.

И ево, та искра се засветлила у најгушћем мраку, у дванаестом часу, кад је блудни син сишао био у треће царство, и предао се ђаволу на службу. Као магична лампа засветли се у њему давно заборављена светлост савести и разума. И при тој светлости *он дође к себи*. При тој светлости тек он сагледа сав понор у који је запао, сав смрад, којим је дисао и живео, сву ругобу друштва у које се умешао. При тој тајанственој лампи, коју је у души његовој придржавала милостива рука очева, он се пробуди из свог ужасног сна, и тада поче правити поређење између живота, којим је живео негда код оца, и живота, којим је сада живео.

А кад дође к себи (*А кад дође к себи*; из овога јасно следује „да док је зло чинио, био је ван себе“ *Теофилакт*. Заиста, лутајући чулима ван себе, ми се удаљавамо сами од себе, излазимо изван себе, и напуштамо царство Божје, које је унутра у нама, *внутр вас ест* Лк. 17,21), *рече*: „**колико најамника у оца мога имају хлеба исувише, а ја умирем од глади. Устаћу и идем оцу своме, па ћу му рећи: оче, сагреших небу и теби, и већ нисам достојан назвати се сином твојим: прими ме као једног од својих најамника**“.

„И уставши отиде оцу своме.“

Чим је искра планула у души блудног сина, и чим је учинио поређење између живота код оца свога и живота у туђини, одмах је дошао и до одлуке: *устаћу и идем оцу своме!* Устаћу, вели, јер види свој страховити пад.

Трећега пута нема, него или до краја наниже у понор ђаволски, или навише ка оцу своме. А отац је богат пребогат; код њега никад нема глади; његови најамници имају и сувише хлеба, а ја као син умирем од глади. Под хлебом се разуме живот, под најамницима — бића нижа од човека, која је Бог створио, као животиње и друга бића. Блудни син је пао испод животиње, и пожелео је да има живота бар онолико колико животиње. Животиње су неслободна бића, и њима Бог управља искључиво по Својој моћи и вољи. И њима Бог даје живота, колико им треба, стара се о њима и задовољава њихове потребе. А блудни син је расточио блудом чак и ону силу животну, коју Бог даје животињама, и коју животиње не злоупотребљавају.

Сагреших небу и теби. Под небом се овде разумеју на првом месту свети ангели Божји уопште, а посебице ангел хранитељ; а на другом месту божански дарови, које Бог даје сваком човеку, и који представљају небо и у грешним људима и *радост у закону Божјем по унутрашњем човеку* (Рим. 7, 22). А да се овде под небом разумеју ангели Божји види се из речи самога Господа: *тако, кажем вам, бива радост пред ангелима Божјим за једнога грешника, који се каје* (Лк. 15, 7-10). Па кад бива радост за покајаним, бива и жалост за непокајаним грешницима. Преиспуњени љубављу и оданошћу према Богу, свети ангели сматрају сваки грех против свога Творца као против самих себе. Да се пак под небом подразумевају и духовни дарови, који су у човеку од Бога, види се из наведених речи апостола Павла, као још и из ових: *или не знате, да су тела ваша црква Светога Духа, који живи у вама, којега имате од Бога, и нисте своји* (I Кор. 6, 19)? А још се то јасније види из речи Спаситељевих *царство је Божје унутра у вама* (Лк. 17, 21). И тако, ко год се огреши о Бога мора се огрешити и о ангеле Божје и о праведника у себи, који је од Бога, а то значи — о небо. Зато и говори покајник: *сагреших небу и теби.*

А кад је још подалеко био, угледа га отац његов, и сажали му се, и потрчавши загрли га и целива га. Тако је безгранична и преумилна љубав Божја! Колико је до сада било Његово стрпљење према грешнику, толико је сада Његово праштање и Његова радост. Тек што се грешник покајао и окренуо путем ка Богу, Бог му већ ходи журно у сусрет, прихваћа га, грли га, целива га. Велика је радост мајчина, кад види сина поправљена; велика је радост пастира, кад нађе изгубљену овцу; велика је радост жене, кад нађе изгубљени динар; — но све се то не може мерити са радошћу Божјом, кад се грешник покаје и поврати Богу. Тек што се зачело покајање у срцу нашем, и ако смо још далеко, далеко од Бога, Бог нас већ види и брже од сунчане светлости, што јури у тамну земљу, ходи нам у сусрет. У сусрет новоме човеку, који се кроз покајање зачиње у нама! *Госпode*, узвикује пророк ка Свезнајућем, *Госпode*, *ти знаш помисли моје издалека* (Пс. 138, 2)! Хита нам Отац небески у помоћ, шири Своје руке и придржава нас, да опет не паднемо назад, у понор демонски, у поље свињско, у земљу глади. *Приблизитесја Богу и приблизитесја вам*, говори апостол Јаков (4, 8). О, најбржа помоћи! О, најблагословеније руке! Ако ј ош нисмо угасили и последњу искру савести и разума у себи, треба да се застидимо пред оволиком љубављу Божјом, треба да се

покајемо што пре и пожуримо оборених очију, а уздигнута срца, своје увређеном Родитељу у загрљај.

Када покајани син дође пред оца, он му рече оно што је био намислио да му каже: *оче, сагреших небу и теби, и већ нисам достојан назвати се син твој*. Но с овим он још није ни довршио све што је хтео казати. Он је још хтео казати: *прими ме као једнога од твојих најамника*. Али му отац није дао ни да доврши. Није отац дозволио, да се покајник понижава и да тражи да буде најамник у њега. Зато му је отац прекинуо реч, и почео га грлити и љубити. Онако дроњава и прљава и исушена и подивљала почео га милостиви отац грлити и љубити и викати своје слуге: **„изнесите најлепшу хаљину и обуците га, и подајте му прстен на руку, и обућу на ноге. И доведите теле ухрањено те закољите, да једемо и да се веселимо. Јер овај мој син беше мртав и оживе, и изгубљен беше и нађе се.“** Нај лепша хаљина представља све богатство и красоту духовних дарова Божјих. То је хаљина светости и чистоте, у какву је био обучен Адам пре греха, пада и удаљења од Бога у земљу далеку. Та хаљина је сам Христос; с тога се и назива најлепшом. Лепше хаљине од те на небу нема. И апостол говори: **који се у Христа крстите, у Христа се обукосте** (Гал. 3, 27). Оголела душа од свакога добра свлачи се потпуно, њена стара, прљава и поцепана хаљина баца се, а она се облачи у нову хаљину. Та нова хаљина душе представља новог човека, покајаног, препорођеног и од Бога опроштеног и примљеног. Без те нове хаљине нико не може бити у царству Божјем, што се види јасно из приче Христове о свадби царевог сина (Мат. 22). Та хаљина састоји се, по речима апостола, из: *срдачне милости, доброте, понизности, кротости, трпљења, а сврх свега из љубави, која је свеза савршенства* (Кол. 3, 12-14; сравни: Еф. 4, 24; Отк. 7, 14; Зах. 3, 4).

Прстен на руци означава венчање душе с Христом. Покајник напушта све блудне везе са овим светом, приљубљује душу своју уз Христа и остаје сједињен с Њиме у нераздрешивом јединству. Ово обручење бива смо силом и благодаћу Светога Духа, под чијим печатом стоје дарови небесни.

Подајте му **и обућу на ноге**, говори отац слугама својим. Обућа означава снагу воље, с којом би човек ходио путем Божјим одлучно, без колебања тамо и амо, и без базирања назад.

Под ухрањеним и закланим телетом треба разумети самога Исуса Христа, који се даде заклати за очишћење грешника од греха. Под слугама треба разумети или ангеле или свештенике. Ако се под домом очевим разуме само небо, онда под слугама треба разумети ангеле; ако ли се пак узме — што је исто тако тачно — да се под домом очевим разуме Црква на земљи, онда под слугама треба разумети свештенике, који су позвани да врше тајну жртве Христове и да њоме хране људе за бесмртан живот. Да се овде разуме Црква на првом месту јасно је из тога, што блудни син није био још телесно умро, а док год се човек не растави од свога тела, он припада царству Божјем у виду Цркве Божје на земљи. Но да се под слугама, поред свештеника, разумеју и ангели, јасно је прво из тога, што ангели присуствују у цркви Светој Тајни, и друго из тога, што преко ангела хранитеља Бог управља људе на пут спасења.

Јер овај мој син беше мртав и оживе; и изгубљен беше и нађе се. Телом је још мало и животарио, али душом је био мртав. Једна заостала искра божанскога дара

запалила се у њему и оживела му целу душу. Био је осуђен још од онога часа, када је потражио деобу од оца свога. *И нађе се.* То значи: он себе нађе пре светлости Божје искре, пошто је он сам себе био изгубио. Бог је знао за њега, и није га губио из вида до последњег часа, до часа покајања.

И стадоше се веселити. Дочув за све ово што се догодило старији син расрди се и рече оцу: „*ето те служим толико година, и никад не преступих твоје заповести, па мени ниси никад дао јарета, да бих се провеселио са својим друштвом. А кад дође тај твој син, који ти је имање расточио с блудницама, заклао си му теле ухрањено.*“ Тако праведни син рече оцу. Тако срдито говоре многи праведници цркви, када црква с радосћу и с умилењем прихвата покајане грешнике и приводи их светој Тајни Причешћа. Тако могу и старозаветни праведници рећи Богу видећи, како је Бог принео Свога Сина Јединца на жртву млађем и грешнијем поколењу човечанства. Нама никад није дао ни јарета! То јест спрам огромне жртве, коју чиниш према овим нашим грешним и блудним потомцима, нама ниси жртвовао ни најмању ни најјефтинију жртву. Па како коза уопште означава грех, то ти исти праведници могу рећи: нама си забрањивао учинити и најмањи грех — мален и јефтин као јаре, док сада награђујеш ово грешно поколење највећим благом, које имаш — жртвом Сина Свога! Па ако идемо још даље, видећемо, да ова привидно проста прича обухвата срж све историје људскога рода од палог Адама па до највећег Праведника, до Господа Исуса, који је према човечанству, Адаму и Његовом потомству, као Старији Син у Оца небеског — мада Једини рођени а не усиновљени. Кад би сам Господ Исус говорио као обичан смртан човек, Он би могао рећи Оцу Свом: Адам сагреши и отпаде од Тебе; и он и све његово потомство похули на Твоје име, а сада Ти њему и његовом потомству приређујеш толику славу и радост, за какву и Ја и цело небо мало кад знадосмо. Наравно, Господ Исус никада се не би ни знао расрдити на Оца Свог небеског, нити би икада тако могао Оцу Свом говорити, изузев кад би намерно, преносећи се у наша срца, то рекао нама за укор и нама за поуку, да се не би гордили својом праведношћу и у тој гордости презирали покајане грешнике. Као кад би хтео рећи нама: кад Ја, као вечити праведник, који сам од вечности нераздељено с Оцем, не протестујем против примања покајаног Адама поново у царство небеско, како можете ви, праведни од јуче а грешни још од првог греха Адамова, протестовати против љубави Божје према покајаним грешницима?

Сине, *рече му отац,* ти си свагда са мном, и све је моје твоје. Требало се развеселити и обрадовати, јер овај брат твој мртав беше и оживе, и изгубљен беше и нађе се.

Тако Бог умирује праведника, подсећајући овога на неизмерна добра, којима он заједно с Њим влада и располаже. Све моје твоје је. Повратком покајаног ти брата, твоје се добро не умањује, а твоја радост треба да се увећа.

„Јер овај брат твој мртав беше и оживе, и изгубљен беше и нађе се.“

Тако се завршава ова прича, која је сама по себи цело једно јеванђеље тајни и поука. Ко се с молитвом буде још више удубио у ову причу, још ће више открити у њој тајни и поука. Слава нека је Господу Исусу, који нам је дао ову причу, као пуну ризницу мудрости, из које поколење за поколењем црпи за себе Богопознање и човекопознање, учећи се отуда љубави кроз стрпљење, праштању кроз Божје човекољубље и радости

кроз радост Божју у примању покај аних грешника. Слава и Његовом беспочетном Оцу и Животворном Духу — Тројици једнобитној и неразделној, сада и навек кроза све време и сву вечност.

Амин.